3.6.2022

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT

Valtiovarainministeriön kannanotto vuoden 2021 tilinpäätöksestä

Valtiovarainministeriö antaa valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992) 66 i §:n mukaisen perustellun kannanottonsa Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen vuoden 2021 tilinpäätöksestä.

Tilinpäätöskannanoton perustana ovat viraston tilinpäätös, joka sisältää toimintakertomuksen, sekä siitä annettu valtiontalouden tarkastusviraston tilintarkastuskertomus.

Ministeriön yleisarvio VATT:n tuloksellisuudesta ja tavoitteiden saavuttamisesta on **hyvä** (asteikko: erinomainen, hyvä, tyydyttävä, välttävä, heikko).

Virasto on saavuttanut tulossopimuksessa vuodelle 2021 asetetut tulostavoitteet pääosin. Julkaisutoiminnan tuottavuusindeksillä ja kokonaistuottavuusindeksillä mitattuna tuottavuus kasvoi selvästi. Myös täydentävän rahoituksen saamisessa tavoite saavutettiin. Sen sijaan henkilöstön työtyytyväisyys laski ja jäi alle tavoitteen.

Valtiontalouden tarkastusviraston tilintarkastuskertomuksessa ei ollut virastolle huomautuksia.

1 Arvio tuloksellisuudesta ja sen kehityksestä sekä asetettujen tulostavoitteiden toteutumisesta

VATT:n tuloksellisuus on kehittynyt viime vuosina positiivisesti, lukuun ottamatta viimeisintä vuotta 2020, jolloin kokonaistuottavuus laski.

Vuodet 2020-2021 ovat kuitenkin koronapandemian takia poikkeuksellisia VATT:n toiminnassa sekä toiminnan sisällöiltään että tekemisen tavoiltaan. Tuloksellisuuden ja sen kehityksen sekä asetettujen tulostavoitteiden toteutumista arvioitaessa on otettava huomioon pandemian vaikutukset toimintaympäristöön ja toiminnalliset muutokset, joihin VATT:n oli pandemian takia itse ryhdyttävä.

1.1 Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Virasto saavutti tavoitteensa pääosin.

VATT:n toiminnan vaikuttavuus perustuu siihen, että taloustieteellistä tutkimusta tehdään yhteiskunnallisesti tärkeistä kysymyksistä. Keskeisenä tavoitteena on, että VATT:n tuottamaa tutkimustietoa ja asiantuntemusta voidaan hyödyntää talouspolitiikan suunnittelussa. Kansainvälisen arviointiryhmän arvion mukaan VATT:n tutkimus on akateemisesti korkeatasoista ja se kohdistuu päätöksenteon näkökulmasta merkityksellisiin ilmiöihin.

VATT:n tutkijoiden julkaisemien tutkimusten määrä nousi edellisvuodesta selvästi ja julkaisutoiminnassa päästiin määrällisesti vuoden 2020 pudotuksen jälkeen lähelle ennen pandemiaa vallinnutta tilannetta. Mediaseurannan perusteella mediaosumien määrä pysyi edellisvuoden tasolla.

Toimintavuoden aikana VATT:n tutkijoita on ollut eduskunnan kuultavana useista eri teemoista ja asiantuntijoita on osallistunut useisiin politiikkaa valmisteleviin ja valmistelua tukeviin asiantuntijaryhmiin.

Yhteistyömuodoista näkyvin, johon VATT vuonna 2021 osallistui, oli vuonna 2020 Helsinki GSE:n ja Tilastokeskuksen kanssa perustettu tilannehuone, joka perustettiin vastaamaan koronapandemian aiheuttamaan tietotarpeeseen nopeasti muuttuvassa taloustilanteessa. Vuonna 2021 VATTin tutkijoiden työ painottui tilannehuoneen terveystaloustieteen tutkimusryhmään, jossa selvitettiin muun muassa koronarakotteiden ulkoisvaikutuksia ja etäopetuksen vaikutusta koronatartuntoihin.

VATT:n yhteydessä toimiva riippumaton Talouspolitiikan arviointineuvosto julkaisi seitsemännen raporttinsa tammikuussa 2021. Raportissa arvioitiin hallituksen talouspoliittisen linjan keskeisiä kohtia.

1.2 Toiminnallinen tuloksellisuus

Virasto saavutti tavoitteensa pääosin.

Julkaisutoiminnan tuotosindeksi ja kokonaistuottavuusindeksi nousivat toimintavuonna merkittävästi vuoden 2020 pudotuksen jälkeen. Asiantuntijatoiminnassa pandemian vaikutus näkyi edelleen muun muassa esitelmien määrässä. Täydentävän rahoituksen saamisessa VATT onnistui hyvin ja saavutti tavoitteen. Henkilöstövoimavarojen hallinnan ja kehittämisen mittareissa työtyytyväisyys laski ja jäi alle tavoitteen.

1.2.1 Toiminnallinen tehokkuus

Virasto saavutti tavoitteensa pääosin.

Keskeiset tavoitteet vuodelle 2021 olivat menestyminen tutkimusrahoituksen hankinnassa siten, että VATT pystyy jatkossakin keskittymään tutkimuksessa painopistealueisiinsa; strategisten rekrytointien hyödyntäminen tutkimusohjauksen ja tutkimustoiminnan vahvistamisessa sekä tutkimuksen tukipalvelujen kehittäminen.

Toiminnan tuottavuudelle on asetettu mittareiksi julkaisutoiminnan tuottavuusindeksin ja kokonaistuottavuusindeksin muutos. Julkaisutoiminnan tuotosindeksi nousi toimintavuonna merkittävästi (12,9 prosenttia). Julkaisutoiminnan tuotosindeksi oli vuonna 2021 kuitenkin vielä alle ennen pandemiaa vallinnutta tasoa, syynä tähän on etenkin kansainvälisen tason lehtijulkaisujen määrän vähentyminen. Myös kokonaisutuottavuusindeksi nousi toimintavuonna (13,1 prosenttia). Asiantuntijatoiminnassa kasvua edellisvuodesta oli ainoastaan työryhmiin tehdyssä työssä.

Vuonna 2021 VATT menestyi hyvin täydentävän rahoituksen saamisessa ja täydentävän rahoituksen tavoite saavutettiin.

Tutkimuksen tukipalvelujen kehittämisessä jatkettiin ICT-toimintaympäristön viimeisten tietojen siirtoja uusille palvelimille. Lisäksi ICT-arkkitehtuurin kehittämissuunnitelma päivitettiin ja sen pohjalta jatkettiin suunniteltuja toimenpiteitä.

1.2.2 Tuotokset ja laadunhallinta

Virasto saavutti tavoitteensa pääosin.

Tavoitteena oli, että julkaisujen laatupainotettu määrä suhteutettuna henkilötyövuosiin kasvaa ja että asiantuntijatoiminnassa pystytään keskittymään vaikuttavuuden kannalta tärkeimpiin kohteisiin. Julkaisujen määrä nousi merkittävästi edellisvuodesta ja julkaisujen määrässä palattiin lähes pandemiaa edeltävälle tasolle. Kuitenkin laadukkaiden vertaisarvioitujen julkaisujen määrä jäi pandemiaa edeltäneen tason alapuolelle. Asiantuntijatoiminnassa ainoastaan työryhmiin tehty työ kasvoi edellisvuodesta ja etenkin esitelmien määrä oli edelleen merkittävästi pandemiaa edeltävää aikaa pienempi.

1.2.3 Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

Virasto saavutti tavoitteensa osittain.

Henkilötyövuosien määrä hieman väheni edellisvuodesta ja oli toimintavuoden lopussa sopimusten perusteella 46,7 henkilötyövuotta.

Henkilöstön työtyytyväisyys oli 3,74. Luku laski selvästi vuoteen 2020 verrattuna ja jäi tavoitteesta (3,9). Myös johtajuusindeksissä ja yhdenvertaisuuden toteutumisessa työyhteisössä jäätiin tavoitteista. Sen sijaan sairauspoissaolojen seurantaan tarkoitetun mittarin tavoitetaso alitettiin selvästi, kun sairauspoissaoloja oli 2,2 työpäivää henkilötyövuotta kohti (tavoite 5,0).

2 Käytettyjen tuloksellisuuden raportoinnin perusteiden asianmukaisuus ohjauksen ja tulosvastuun kannalta sekä ministeriön kanta kehittämistarpeista

Tilinpäätös ja VATT:n muu raportointi antavat kattavan ja luotettavan kuvan viraston toiminnasta ja sen tuloksista. Viraston on jatkossa syytä varmistaa, että toimintakertomuksesta käy selvästi ilmi myös vertailu tulossopimuksessa asetettuihin tavoitteisiin.

3 Toimenpiteet, joihin viraston on tarpeen ryhtyä tilinpäätöksen johdosta ja tuloksellisuuden parantamiseksi

Valtiovarainministeriö on tyytyväinen, että VATT on toteuttanut välttämättömät ICT-uudistukset sekä onnistunut hyvin täydentävän rahoituksen saamisessa.

VATT myös fokusoi tutkimustoimintansa painopisteitä tutkimusohjelmakauden 2021-2025 vaihdoksen yhteydessä, minkä seurauksena VATT:n tutkimusprofiili palvelee aiempaa paremmin ministeriön keskeisiä tietotarpeita. Tutkimuspainopisteiden ja -teemojen sisällä tulee huolehtia siitä, että tutkimustoiminta kohdistuu talouspolitiikan kannalta relevantteihin kysymyksiin.

VATT:n tulee kiinnittää huomiota henkilöstön työtyytyväisyyteen.

4 Valtiovarainministeriön toimenpiteet tilinpäätöksen johdosta ja tuloksellisuuden parantamiseksi

Ministeriön ja VATT:n välistä yhteistyötä ja kanssakäymistä voidaan edelleen parantaa. Ministeriössä kartoitetaan nykyistä paremmin tutkimustietotarpeet ja välitetään ne VATT:lle nykyistä selkeämmin, jotta tutkimus ja tiedon tarve voisivat luontevasti kohdata. VATT:n ja ministeriön välistä yhteistyön kehittämistä korosti myös kansainvälinen arviointiryhmä.

Ministeriön ja VATT:n välisten yhteistyörakenteiden systemaattinen kehittäminen alkoi keväällä 2021 ja systemaattisia puitteita yhteistyölle ja tiedonkulun varmistamisella otetaan vaihteittain käyttöön vuoden 2022 aikana. Näiden toimien vaikuttavuutta ja toimivuutta yhteistyön edistämisessä tulee seurata.

Valtiovarainministeri Annika Saarikko

Hallinto- ja kehitysjohtaja, ylijohtaja Anu Nousiainen

Tiedoksi
Valtiovarainministeriö, budjettiosasto
Valtiokonttori, tutkihallintoa.fi
Valtiontalouden tarkastusvirasto